

ŽIVLJENJE ZA DURMITOR IN TARO

TOMISLAV JAGAČIČ

Pred šestimi, sedmimi leti so na veliko govorili o graditvi hidrocentrale na reki Taro. Obstajali so celo načrti, predvidene so bile lokacije in kombinacije. Nad Taro je bila velikanska nevarnost. Takrat sem se odločil, da grem v Črno goro in da se morda zadnjič z višav Čurevca (1625 m) nagledam najgloblje brazde Evrope, po dnu katere teče naša hitra lepota Tara. To je bilo leta 1984.

Vendar tja nisem prišel sam. Povabil sem še druge. Odziv je bil nepričakovan. Tako sem postal organizator in vodnik desetdnevni planinsko turističnih potovanj julija in avgusta na Durmitor in Taro, čemur sem dodal še vzpone na Komove in Maglič. Letos bomo pripravili že 11. in 12. potovanje, doslej pa je bilo z menoj več kot 500 udeležencev. Najštevilnejši in najzvestejši so Slovenci. Na koncu koncev to niti ni nenavadno, če vemo, da je od celotnega števila članstva planinske organizacije v Jugoslaviji polovica iz Slovenije.

Medtem ko so bili najzvestejši prijatelji Tare in Durmitorja doslej Slovenci, je bil naš najiskrenejši sodelavec in vodnik po Durmitorju Branislav Cerović.

LJUBEZEN NA PRVI POGLED

Še preden sem leta 1984 spoznal Branka, kot ga planinci najpogosteje kličejo, sem si ob iskanju ustrezne literature o Durmitorju kupil prvo izdajo njegove knjige »Durmitor in kanjon Tare« (zdaj že obstaja druga, bogatejša izdaja te knjige, ki je prevedena tudi v nemščino in angleščino).

Kot pravi planinski memento vedno znova kličem v spomin njegovo prvo opažanje Durmitorja, ki ga je v svoji knjigi takole popisal:

»Ko sem prehodil iz Beograda do sem vseskozi peš dolgo pot brez prebite pare v žepu, otovorjen z nahrbtnikom, prepolnim kozarcev z domačo marmelado in drugimi malenkostmi, sem nenadoma postal bogat. Če bi bil pesnik, bi navdahnjen od prizora vsekakor spočel vzvišene verze. Vendar nisem imel niti fotografškega aparata, da bi od tega srečanja ostale vsaj črno bele razglednice. Pa saj je on to sam napravil — Durmitor. Z ostrim dletom si je izdolbel mesto v meni, ne v kotičku, temveč sredi mene. Postal je nepozaben in se mu ne morem več izogniti.«

Tej ljubezni na prvi pogled, ljubezni (saj za to ne najdem lepšega izraza) do Dur-

mitorja, je Branko Cerović ostal zvest od leta 1932 pa vse do danes. Če je Julius Kugy postavil, kot sam lepo pravi, našemu ponosnemu Triglavu najvišje oltarje, potem je Cerović najvišje oltarje postavil in jih še vedno postavlja Durmitorju.

Med svojimi bivanji s planinskimi skupinami na Durmitorju, takih potovanj pa je bilo doslej deset, nisem nikoli izpustil priložnosti, da ne bi obiskal Branka v njegovi planinski počitniški hišici v turističnem naselju Ivan dol. Prišel sem celo s celo skupino in številnim je Branko v svojo knjigo napisal posvetilo. Vedno smo našli čas, posebno pa med dolgimi vzponi na Bobotov kuk, Savin kuk ali Crveno gredo, med pešačenji po durmitorskih livadah, za pogovor in planinska premišljevanja.

Tako sem nekoč prosil Branka, naj mi pripoveduje, kako se je začelo. Od kod. Kdo mu je vsadil veliko ljubezen do gorā.

»Tistega davnega leta 1931,« mi je pripovedoval, »sem šel s svojim sošolcem na obisk k njegovim sorodnikom v Sarajevo. Ta čisto nič nenavaden obisk se je zato, ker so bili najini gostitelji ljubitelji narave in člani delavske planinske organizacije Prijatelj prirode, končal karseda nenavadno. S temi ljudmi sva hodila po Trebeviću, Igmanu in Jahorini, nato pa sva po njihovem nasvetu križarila še po Prenju in Veležu ter se od tod skozi Hercegovino peš in brez kakršnekoli opreme podala do Dubrovnika. Na tej poti sem zares našel tisto, o čemer sem do takrat samo sanjal: vznesena doživetja spoznavanja in odkrivanja narave in svoje mesto v njej.«

Vendar se je prava in organizirana Cerovičeva planinska dejavnost začela leta 1933. Kot študent beograjske fakultete se je včlanil v Združenje študentov planincev. Organiziral in vodil je nedeljske planinske izlete, sodeloval pri gradnji planinskega doma na Kopaoniku, kamor je na izmene po 14 dni vodil skupine smučarjev, organiziral poletne pohode po gorah Srbije, Makedonije in Črne gore. Ena od teh planinskih tur je peljala na Jakupico, Pelister, Galičico, Korab, Šar planino, Prokletije, Komove, Sinjajevino, Durmitor, Maglič, Bioč in Volujak in je trajala kar dva meseca. Iz tega planinskega društva je šla skupina s Cerovićem na raziskovanja v albanske Prokletije. To je bila do leta 1948 edina jugoslovanska planinska skupina v albanskih Prokletijah.

Vendar je Cerović posebno pozornost vsekoli posvečal Durmitorju, kjer je predvsem označeval in markiral planinske poti.

VOJAK V SLOVENSКИH ALPAH

Če pravimo, da je Durmitor prva in največja Cerovičeva ljubezen, so slovenske gore, Julijske in Kamniške Alpe, njegova druga ljubezen.

»Vojaščino,« mi je pripovedoval Branko, »sem leta 1937 in 1938 služil v šoli rezervnih oficirjev v Mariboru. Dneve, ko sem lahko šel iz vojašnice, sem izkoristil za podrobnejše seznanjanje s Pohorjem v zimskih in poletnih mesecih. Takoj ko sem po odsluženju vojaškega roka prišel iz vojašnice, sem šel na petnajstdnevno spoznavanje Kamniških in Julijskih Alp. Leto dni pozneje sem bil na lastno prošnjo poslan na dvomesečne vojaške vaje v prvem planinskem polku (garnizije Mojstrana, Škofja Loka in tabor Pokljuka), kar mi je omogočilo, da sem sam ali v skupini z vojaki ponovno prehodil del Julijcev in bil tudi nekajkrat na Triglavu. Mobilizacijsko življenje predvojnega leta 1940 (na vsakih 15 dni vojaških vaj je bilo 15 dni dopusta) sem izkoristil za več poletnih izletov na gore Srbije, poleti pa v gore Črne gore.«

V Cerovičevo predvojno planinsko dejavnost lahko štejemo še brošuro »Durmitor«, ki jo je leta 1938 napisal skupaj s prof. dr. B. Gušićem iz Zagreba. To je bil pravzaprav prvi vodič po Durmitorju. Poleg tega je imel številna predavanja, ki so bila tisti čas ilustrirana samo z zemljevidi in skicami, izdelal pa je tudi pregledno grebensko karto Kopaonika z vrisanimi smučarskimi turami. Skupaj z inž. Ratimirom Stefanovićem je dal pobudo, urejal in sodeloval s prispevki za tri številke Almanaha Srbskega planinskega društva. V tem društvu je bil Cerović dve predvojni leti sekretar.

Potem je prišla vojna, ki jo je B. Cerović kot ujeti častnik stare jugoslovanske vojske preživel v nemškem ujetniškem taborišču.

»Kolikokrat sem,« se spominja Branko, »v popolni negotovosti premišljeval, če se bom vrnil v domovino k svojim. Ali bom še kdaj planinaril po Durmitorju. Ko sem iz ilegalnega taboriščnega unikatnega biltena zvedel za prehod enot NOV jeseni leta 1942 z območja Durmitorja v Bosno, sem za taboriščni stenski časopis po spominu narisal pregledno karto območja Durmitorja, Pive, Maglića in Volujka z oznakami možnih prehodov prek Pive in prek imenovanih gorā. Ko sem risal karto, sem čutil, kot da sem v družbi z našimi borci.«

PO VOJNI VIHRI

Vojna se je končala in že poleti leta 1945 se je Cerović po vrnitvi iz ujetništva iz garnizije Kamnik odpravil v Grintovce, na Skuto in Planjavo, z gorami Črne gore

Branislav Cerović (v kratkih hlačah) in avtor prispevka Tomislav Jagačić — kje pa drugje kot na Durmitorju (Foto: Ratka Juratović)

pa je spet nadaljeval prijateljevanje leta 1947, »vesel,« kot pravi, »da je moje delo na Durmitorju preživelo črno viхро. Tako sem se odločil še naprej vzdrževati in širiti mrežo markiranih poti in vzponov, to pa delam še dandanašnji.«

Ko so ga leta 1949 iz Beograda premestili v Split, je Cerović tudi svojo planinsko dejavnost preselil v glavno mesto Dalmacije in v dalmatinske gore. Starejši planinci iz Dalmacije in Splita, posebno še člani PD Mosor, se dobro spominjajo Cerovičeve dejavnosti pri organiziranju orientacijskih tekmovanj, množičnih planinskih izletov, medsebojnih obiskov planinskih društev, organiziranja pohodov v visoke gore Bosne in Hercegovine, obnavljanja in začetka obratovanja planinskih koč in zavetišč. Povsod je aktivna vloga pripadala Ceroviću.

V Splitu je živel in delal do leta 1959, deset let, potem pa se je vrnil v Beograd. Branislav Cerović je od nekdaj želel, da bi tudi Srbija dobila svojo planinsko revijo. Pa so prav njemu po vrnitvi iz Splita v Beograd ponudili, naj bi bil glavni in odgovorni urednik revije »Kroz planine«. Žal je ta revija po nekaj številkah ugasnila, ker ni imela moralne in materialne pomoči. Škoda! Zdaj obstaja po-

buda, čeprav skromna, da bi v Srbiji po toliko letih vendarle obnovili planinsko revijo. Osebnost ne morem verjeti, da zadeva ne bi uspela. Vendar se bo treba iskreno potruditi in biti vztrajen, da bi bila stvar uspešna. Pa čeprav bi izhajala kot dvojne številke šestkrat letno.

ZIVETI ZA DURMITOR

Pa se vrnimo k Durmitorju!

Nekega večera sem se pred tremi leti vračal s tremi tovariši od Ledene jame mimo Kovačevičeve planšarije v Lokvicah proti Crnemu jezeru in Žabljaku. To je bilo vračanje z akcije, na kateri smo iskali tovariša, ki se ni vrnil s ture do Ledene jame. Bali smo se, da se mu ni kaj pripetilo, v takih primerih pa je organizatorju najhuje. Našli smo ga. Pot nas je vodila skozi Ivan dol, kjer so postavljene zasebne počitniške hišice in kjer stoji tudi hišica našega Branka Cerovića.

Bili smo utrujeni in lačni, pa sem tovariše peljal k Brankovi hišici. Nihče od njih ni vedel, čemu in kam jih peljem. Želeli so si samo, da bi si nekoliko odpočili in se napili, to pa je bila hkrati priložnost, da bi se od Branka poslovil in se mu zahvalil za prijateljevanje in pomoč, ki nam jo je nudil, kajti naslednji dan bomo odšli iz Žabljaka. Pri Branku pa je bila poslovilna večerja: splitski planinci, stari Brankovi prijatelji, so se imeli naslednji dan po večernejem bivanju na Durmitorju, ko jim je njegova hišica služila kot planinska kočica, namen vrniti domov v Split, pred tem pa je bilo treba kaj prigrizniti in popiti.

Tako so nas Branko in Splitčani povabili na večerjo.

Še danes po treh letih nisem tistim, ki so nas v strahu čakali v hotelu v Žabljaku, odkril skrivnosti, zakaj se je naša trojica tisti večer tako dolgo zadržala.

Tisti večer je bil namreč pri Branku načrtovan planinski sestanek. Tema pogovora so bile gore in Durmitor.

Branko Cerović je moral mesece dolgo puščati svoje stanovanje v Beogradu prazno ter poleti in pozimi preživeti veliko časa na Durmitorju, da je lahko napisal knjigo »Durmitor in kanjon Tare«, v kateri so opisi planinskih izletov, pregledna planinska karta, podroben opis splavarjenja po Tari ter številne avtorjeve barvne fotografije. Pripravil in napisal je tudi Planinski vodič po gorah Črne gore, vendar, žal, za to knjigo, ki bi jo še kako potrebovali in ki bi nam še kako koristila, doslej ni bilo mogoče najti založnika.

GORA POTREBUJE KOČO

Povojno delo tega planinskega zanese-njaka je nadaljevanje njegove predvojne planinske dejavnosti.

Odkar je B. Cerović v pokoju, je njegovo planinsko delo še intenzivnejše, in sicer pri vzdrževanju in širjenju mreže poti in vzponov (pri čemer je Cerović našel precej sodelavcev), pri postavljanju planinskih bivakov in zavetišč ter pri vodenju planinskih skupin, posebno še iz Slovenije in Hrvaške.

»Tisto, kar Slovencem pomeni Triglav,« mi je pojasnjeval Branko, »pomeni nam v Črni gori Durmitor. Vi ste v Sloveniji za Triglav zgradili in razširili planinski dom na Kredarici, mi na Durmitorju pa nimamo planinskih koč. Tista pri Škrčkih jezerih je preskromna, če se hočem zelo milo izraziti. Imamo dve zavetišči, morali pa bi jih imeti več. Sam si predstavljam zidavo večjega doma v bližini glavnega vrha (Bobotov kuk), morda v Valovitom dolu. Prav gotovo bo do tega nekoč prišlo, če bomo našli investitorja in sposobne ljudi, ki bodo želeli povezovati jadranski in gorski turizem Črne gore. Dokler v Žabljaku ni aktivnega planinskega društva, je to še daleč. Takrat mene ne bo več med živimi,« mi je ob neki priložnosti dejal žalostno na Savinem kuku, ko sva se z očmi sprehajala po durmitorski panorami.

Na koncu te resnične zgodbe o nekem planinskem življenju, posvečenem Durmitorju in goram, naj povem, da je PD Radnički sprožil akcijo, v kateri bi eno od planinskih zavetišč, bivač na Durmitorju, imenovali po njem. Upamo, da bodo tak izraz spoštovanja, priznanja in hvaležnosti podprli vsi planinci, posebno še tisti, ki so Branislava Cerovića osebno spoznali, in takih planincev iz Slovenije ni malo.

Greste na Durmitor in Taro?

Iz Maribora je prišla novica, da se je 22 članov PD Jakob Aljaž odločilo za desetdnevno potovanje na Durmitor, Taro, Komove in Maglič, in sicer od 4. do 13. avgusta letos. Potovali bodo v organizaciji drugega zaljubljenca v Durmitor Tomislava Jagačića iz hrvaškega Varaždina.

Z njim bodo letošnjega avgusta in v prvem terminu, od 30. junija do 9. julija, potovali po istih poteh planinci iz Divače, Radovljice, Ljubljane, Kamnika, Samobora in Zagreba.

Za obe potovanji je še nekaj prostih mest. Tisti, ki bi želeli kaj več zvedeti o teh tradicionalnih potovanjih, v katera je vključeno tudi tridnevno splavarjenje po Tari, naj pišejo na naslov: Tomislav Jagačić, Slavonska 19, 42000 Varaždin (telefon 042/47 512).